

Mittuniversitetet

Kort om universitetet

Mitthögskolan blev den 1 januari 2005 det yngsta universitetet i Sverige. Ändå finns en lång tradition av att arbeta med breddad rekrytering eftersom högskolan bildades genom en sammanslagning av två regionala högskolor i orter med en låg övergång till högre utbildning. På alla de fyra campus som slogs samman fanns också redan från början ett brett utbildningsutbud. Med bildandet av Mitthögskolan 1993 skedde en regional ökning i övergången till högre studier, vilket tyder på att närvaron på flera orter i regionen haft betydelse.

Däremot talar statistiken knappast för att sammanslagningen, alternativt universitetsblivandet, verkat i riktning mot en minskad social snedrekrytering. Mittuniversitetet rekryterar visserligen en högre andel studenter från studieovana hem än riksgenomsnittet. Men under den begränsade period som beskrivs i tabellerna nedan har det skett en ökning av andelen nybörjare med högutbildade föräldrar, medan andelen med arbetarbakgrund visar en svag minskning. Dessa fördelningar visar en viss rörelse fram och tillbaka mellan åren.

Andelen med utländsk bakgrund visar en jämn och låg nivå över perioden.

Andel med högutbildade föräldrar, nybörjare respektive läsår, procent

	01/02	02/03	03/04	04/05	05/06
Mittuniversitetet	17	18	20	19	21
Jämförelsetal *	1,16	1,26	1,30	1,18	1,30

*Ett jämförelsetal över 1 innebär en *högre* andel än genomsnittet för befolkningen i det huvudsakliga rekryteringsområdet.

Andel med arbetarbakgrund, nybörjare respektive läsår, procent

	01/02	02/03	03/04	04/05	05/06
Mittuniversitetet	32	34	29	30	29
Jämförelsetal *	0,82	0,84	0,79	0,82	0,78

*Ett jämförelsetal under 1 innebär en *lägre* andel än genomsnittet för befolkningen i det huvudsakliga rekryteringsområdet.

Andel med utländsk bakgrund, nybörjare respektive läsår, procent

	01/02	02/03	03/04	04/05	05/06
Mittuniversitetet	7	8	7	7	8
Jämförelsetal *	0,87	1,03	0,80	0,72	0,77

*Ett jämförelsetal *under* 1 innebär en *lägre* andel än genomsnittet för befolkningen i det huvudsakliga rekryteringsområdet.

Källa: Registerdata SCB/Högskoleverket

Kvarvaro efter två års studier*, registrerat nybörjarläsår 2003/04, procent

Föräldrars utbildningsnivå	Kvar	Annat lärosäte	Ej kvar	
Högst gymnasial (=låg)	60	10	30	100
Eftergymnasial (=hög)	56	16	28	100
Alla	61	12	28	100

*Registrering 2005/06, gäller programstudenter som börjat på minst treåriga program 2003/04

Källa: SCB, bearbetning Högskoleverket

Det är en högre andel studenter med högutbildade föräldrar som valt att byta till annat lärosäte år 2005, efter att 2003/04 börjat studera ett program vid Mittuniversitet. Andelarna avviker inte från den nationella fördelningen.

Utbildningsutbud

Mittuniversitetet erbjuder ett brett utbildningsutbud fördelade på 50 utbildningsprogram och 650 kurser. Utbudet omfattar samhällsvetenskap, beteendevetenskap, media, vård, lärarutbildning, IT, naturvetenskap, teknik samt språk och andra humanioraämnen. Flexibelt lärande är ledordet för all utbildning.

Mittuniversitetets fyra campus finns i Härnösand, Sundsvall, Östersund och Örnsköldsvik. De har olika karaktär och delvis olika utbildningsutbud. Campus Härnösand har lärarutbildning och utbildningar inom humaniora samt informationsförvaltning och beteendevetenskap. I Sundsvall finns en stor andel tekniska och naturvetenskapliga utbildningar, liksom journalistutbildning och vård. Östersund har tyngdpunkten i samhällsvetenskap med viss teknikutbildning, vårdutbildning och socionomutbildningar samt utbildningar med sport- och idrottsinriktning. Campus Örnsköldsvik har vårdutbildning (övergår till Umeå universitet halvårsskiftet 2007), och ett resurscentrum för lärande, Origo, för att underlätta studier på distans. I Härnösand invigs Origo under 2007.

Mittuniversitetet har redan ett utbud av distansutbildning, och har flest distansstudenter i landet med cirka 10 000 studenter (knappt 4 000 helårsstudenter) på distans. Nära två tredjedelar av samtliga studenter vid universi-

tetet redovisas som distansstudenter. Drygt hälften av dessa studenter läser på någon av nära 300 kurser knutna till Sveriges nätuniversitet.

Vissa distansutbildningar har sammankomster på någon av campusorterna, andra baseras enbart på IT-stöd. Våren 2005 startade ett decentraliserat socionomprogram på fyra orter: Sundsvall, Gävle, Söderhamn och Ljusdal. Dessa utbildningsplatser har varit mycket välsökta, och undervisningen sker med distansöverbryggande teknik på lärcentra. Enligt universitetet är studenterna mycket nöjda med undervisningen. Merparten av dem uppger också att de inte skulle ha studerat alls om man inte haft möjlighet att studera på hemorten.

Högskoleförberedande utbildning

Mittuniversitetets behörighetsgivande utbildningar under perioden 2002-2005 omfattade dels det naturvetenskapliga basåret, dels kurser som vävs in i program. Godkända studier på basåret gav platsgaranti vid Mittuniversitetets naturvetenskapliga och tekniska program. Under 2002 pågick även ett projekt om breddad basårutbildning, syftet var att bredda rekryteringen till nya målgrupper samt att öka rekryteringen till vissa svårrekryterade utbildningar. Två nya behörighetsgivande förutbildningar utvecklades, den ena med inriktning mot naturvetenskap/teknik/samhälle och den andra som ett språkbasår med inriktning mot franska. Ingen av dessa utbildningar kom dock i gång på grund av alltför få sökande.

Mittuniversitetet har haft ett särskilt uppdrag att utveckla och pröva collegeutbildning. År 2004 var tredje och sista året i projekt collegeutbildning, varefter universitetet fortsatte med collegeutbildning ytterligare ett par år.

Erfarenheter från collegeprojektet har förmedlats i ett nätverk med Högskolan i Gävle, Örebro universitet och berörda kommuner. En slutsats från projektet är att det är svårt att rekrytera studenter från glesbygd, och att genomströmningen varit bristfällig. År 2005 antogs 35 personer till collegeutbildning och bara 14 genomförde utbildningen med godkänt resultat.

Förändringar under perioden

Mittuniversitetet arbetar med att utveckla program med tydliga yrkesidentiteter, program i nära samverkan med forskningen och program som går över vetenskapsområdesgränser.

Under senare år har ett antal nya program tillkommit – med inriktningar som sportteknologi, turism-event, IT-system för sport och upplevelser – som man enligt universitetet kan anta påverkar rekryteringen i regionen positivt. Flera av de nya utbildningarna är tillgängliga på distans. Som ett gott exempel nämner universitetet i sin skrivelse till Högskoleverket¹ en ny distansbaserad yrkeshögskoleutbildning med inriktningarna nätverksdrift och webbapplikationer, som de första två åren haft ett stort antal sökande.

¹ Mittuniversitetet, Dnr 2006/745

Antalet helårsstudenter inom distansutbildningen har ökat under de senaste åren, medan genomströmningen visar en viss minskning totalt sett.

Studentrekrytering

I det huvudsakliga rekryteringsområdet, det vill säga Jämtland och Västernorrland, finns en överrepresentation av unga människor från hem utan akademisk tradition. Samtidigt är andelen med utländsk bakgrund underrepresenterade i en jämförelse med det nationella genomsnittet. Emellertid är det numera knappt 30 procent av studenterna vid Mittuniversitetet som kommer från närområdet. Andelen nationellt rekryterade har ökat från år till år. Ett tydligt mönster som universitetet uppmärksammar i regionens glesbygdskommuner är att kvinnor väljer högre utbildning i betydligt större omfattning än män.

Rekryteringsförutsättningar 2002–2005

Under den senare delen av perioden har rekryteringsinsatserna präglats av övergången till universitet den första januari 2005. Till stora delar har detta arbete omfattat marknadsföring och profilering.

I övrigt kan nämnas att det på alla Mittuniversitetets campusorter numera ges bostadsgaranti till studenterna.

Allmän verksamhet för rekrytering

Rekryteringsarbetet involverar såväl centrala förvaltningens avdelningar som institutioner och fakulteter. Informationsavdelningen har ett övergripande samordnande ansvar och ekonomiskt ansvar – vilket innebär att avdelningen är beslutsfattande – för verksamhet som marknadsföring och profilering, inklusive Öppet hus på alla campus och deltagande i utbildningsmässor. Studievägledarna vid Studentserviceavdelningen utför en stor del av arbetet. Marknadsföring av enskilda kurser och program samordnas av informationsavdelningen, men institutionerna själva har det ekonomiska ansvaret.

Verksamhet för breddad rekrytering 2002–2005

Breddad rekrytering diskuteras brett på lärosätet i olika grupperingar, bland annat i en intern grupp som arbetar med studentrekryteringsfrågor operativt och i viss mån strategiskt (där institutioner, fakulteter, och avdelningar är representerade). Planen för breddad rekrytering² har diskuterats brett inom universitetet och olika funktioner inom universitetet ansvarar för olika åtgärder/aktiviteter. Prioriteringen för arbetet är att rekrytera fler studenter från hem utan akademisk tradition, oavsett etnisk bakgrund.

² Dnr 2005-12-29, *Plan för breddad rekrytering 2006–2008*, som även innehåller en uppföljning för perioden 2002–2005.

Specifika utbildningar gör en del riktade rekryteringsinsatser. Till exempel försöker socionom-, lärar- och sjuksköterskeutbildningarna aktivt rekrytera män, eftersom manliga studenter är underrepresenterade på dessa utbildningar. Samtidigt har vissa ingenjörsutbildningar en kraftig överrepresentation av manliga studenter och försöker därför aktivt rekrytera kvinnor.

Origo – centrum för lärande. Deltagandet och kvarvaron är en fråga som prioriteras och den är kopplad till det kvalitetsarbete som bedrivs inom grundutbildningen. Praktiskt handlar det om att betona och öka lärarnas pedagogiska skicklighet, samt att skapa forum och mötesplatser för studenter som behöver extra stöd. Mycket av detta sker inom ramen för Origo, ett centrum för lärande på campus, en ”verkstad” och en mötesplats för lärare och studenter. Origo erbjuder extra resurser i form av studievägledning, IT-stöd, pedagogisk utveckling med mera.

Projektet *Steg* pågick åren 2003–2004 i samverkan med lärcentra i Västernorrlands och Jämtlands län, länsstyrelserna, Svenskt Näringsliv och Företagarnas riksorganisation. Ytterst har projektet syftat till att hitta strukturer och strategier för en hållbar samverkan mellan universitetet och kommunala lärcentra samt att höja utbildningsnivån i regionen. En fördjupad och förbättrad samverkan mellan Mittuniversitetet, det lokala näringslivet och lärcentra ska stimulera steget in i högskoleutbildning. Projektet har även syftat till att identifiera och minska effekten av olika hinder som presumtiva studenter upplever för att inleda en högskoleutbildning. Inom projektet har validering av reell kompetens och direktantagning vid lärcentra prövats.

Projektet *Drömläge*. Mittuniversitetet, Kommunförbundet i Jämtlands län och Regionala kompetensrådet i Jämtland har genomfört ett projekt som syftat till att nå ut till elever i grundskola och gymnasieskola, och speciellt till elever från studieovana miljöer och glesbygd. Avsikten med projekt Drömläge har varit att väcka frågor, ge svar och inte minst att locka till samtal kring framtidsyrken. Det direkta kontaktnätet mellan skola, företag, kommun, landsting och arbetsförmedling har fördjupats. Alla åtgärder har syftat till att avdramatisera högre utbildning; att påverka attityder och traditionella yrkesval och på så sätt öka valmöjligheterna för studieovana grupper.

Dävarande Mitthögskolan har tilldelats särskilda medel för breddad rekrytering, dock inte via Rekryteringsdelegationen.

Reell kompetens och alternativt urval

Utöver ovanstående verksamhet har också ett projekt genomförts om validering av reell kompetens. Syftet har varit att utveckla en gemensam policy i valideringsfrågor och att förankra arbetet med validering inom organisationen. Därmed har en handlägningsordning för validering fastslagits och en handbok för validering har utarbetats. År 2005 togs sammanlagt 415 valideringsbeslut. Av dem som prövades bedömdes 63 procent vara behöriga, och av dem som bedömts behöriga antogs 76 procent vilket innebar 96 personer.

Ett par utbildningar på Mittuniversitetet har tillsatts genom alternativt urval. Det första exemplet gäller programmet interkulturell och internationell socionomutbildning, till vilket hälften av platserna tillsatts genom intervjuer där man bedömer de sökandes interkulturella och nationella erfarenheter. Meningen är att man genom intervjuerna ska kunna fånga in de sökandes förmåga att analysera och dra slutsatser utifrån sina erfarenheter.

Det andra exemplet på alternativt urval gäller antagningen till programmet kandidatutbildning i industridesign, som sker efter ett urvalsprov. Provet två komponenter är konstnärlig förmåga respektive förmåga till "naturvetenskapligt och analytiskt betraktelsesätt". I urvalsprovet kan en personlig intervju ingå.

Uppföljning och utvärdering

Handlingsplanen för breddad rekrytering 2006–2008 innehåller en summarisk uppföljning av arbetet under perioden 2002–2005. Den konstaterar att de planerade åtgärderna "i stort uppnåtts och genomförts", och listar den verksamhet som återgivits ovan. En motsvarande utvärdering kommer att ske i slutet av den aktuella perioden.

Mittuniversitetet har under 2005 engagerat pedagogiska institutionen vid Uppsala universitet för en utvärdering av projektet Collegeutbildning³. Utvärderingen centrerades kring fem olika aspekter: rekryteringsområdet för collegeutbildningen, rekrytering av studerande, pedagogiska frågor, genomströmning samt organisation och samverkan. Resultaten visar bland annat att upptagningsområdets befolkning är underrepresenterad i högre utbildning och att rekryteringen av studerande till collegeutbildningen har varit problematisk – omkring hälften av alla som antagits har inte registrerat sig i utbildningen. Genomströmningen i collegeutbildningarna har varit låg, om än i paritet med motsvarande genomströmning i riket. Den bedömning som utvärderingen gör är att det tycks vara helt nödvändigt att innehållet och arbetsformerna i collegeutbildningen i högre grad än hittills anpassas till målgruppen, i varje fall om genomströmningen ska bli rimlig. Frågan om ensidig eller ömsesidig anpassning mellan studerandegrupp och högskola framstår som central för en fortsatt utveckling av collegeutbildningen.

Sedan hösten 2002 genomför Mittuniversitetet en årlig webbaserad enkätundersökning bland nyantagna studenter. Huvudsyftet är att samla in synpunkter på information och marknadsföring i samband med val av lärosäte och utbildning. Resultatet av enkäterna har inte analyserats ur ett mångfaldsperspektiv

³ Pia-Maria Ivarsson och Gunilla Roos, Uppsala universitet 2006

Högskoleverkets bedömning

Utfall i förhållande till förutsättningar

En till synes omfattande och god verksamhet bedrivs för breddad rekrytering på Mittuniversitetet. Trots detta är det få resultat man faktiskt har uppnått under den senaste femårsperioden; det enda tydliga är en ökning av antalet distansstudenter. Med Mittuniversitetets geografiska läge och spridning borde arbetet för breddad rekrytering möta goda förutsättningar att resultera i en ökad tillströmning av studenter från icke- akademikerhem. Den svaga minskningen av andelen studenter med icke-akademisk bakgrund är en utveckling som universitet bör ägna mer uppmärksamhet åt än vad som görs i den aktuella handlingsplanen för breddad rekrytering.

Högskoleverkets intryck är att Mittuniversitetet har en social rekrytering som man finner vara tillräcklig. Kanske borde universitetets ambitioner vara högre för att faktiskt förmå regionens många personer med arbetarbakgrund att välja universitetsstudier.

Hur man arbetat med breddad rekrytering

Bortsett från informations- och marknadsföringsverksamhet kan arbetet för breddad rekrytering till Mittuniversitetet sägas bygga på fyra grundstenar. Dessa är *tillgänglighet* – geografisk närhet och flexibilitet i distributionsformerna, *vägar in* – en rik studieförberedande verksamhet, *deltagande* – med god stödverksamhet, samt *samverkan* med olika aktörer i det omgivande samhället. Detta innebär att samtliga viktiga delar täcks in, och dessutom är arbetet väl spritt i organisationen. Med hänvisning till det nämnda i avsnittet ovan har dock möjligen volymen av insatserna varit otillräcklig inom respektive område.

Ett synligt exempel på ett tänkbart utvecklingsområde är utnyttjandet av de årliga enkäterna till nybörjare. Dessa har hittills varit fokuserade på valet av Mittuniversitetet i konkurrens med andra lärosäten och inte inrymt valet av högre utbildning över huvudtaget. Dessutom har hittills inte enkäterna analyserats ur ett mångfaldsperspektiv.

En annan brist i arbetet som universitetet själv uppmärksammar gäller det delegerade budgetansvaret för marknadsföring av kurser och program, som gör det svårt att rikta marknadsföringen till vissa målgrupper.

Det ska dock understrykas att denna granskning är gjord under en period av nedgång i sökandeantalet, och Högskoleverket finner inga skäl att betvivla att Mittuniversitetets goda infrastruktur för mångfald i rekrytering och kvarvaro kan ge resultat på sikt.

Det fortsatta arbetet

En stor utmaning med den breddade rekryteringen är enligt Mittuniversitetet att trots dagens ifrågasättande av värdet med högre utbildning motivera, inspirera och locka dem som saknar traditioner.

Universitetet är inne i en fas då strategierna för studentrekryteringen ses över. Ett exempel på en viktig frågeställning är hur stort Mittuniversitetet ska bli på nätburen utbildning i förhållande till den campusbaserade. Enligt Högskoleverkets åsikt bör universitetet i arbetet för mångfald bättre kunna utnyttja universitetets fyra campus, som ligger på orter där högre utbildning knappast betraktas som en självklarhet. Detta så att mångfalden bland studenterna inte enbart knyts till distansutbildningen.

En anpassning av rekryteringsarbetet och mottagandet för en större mångfald skulle kunna ske med hjälp av undersökningar av vilka olika attityder till högre utbildning som finns kring campusorterna, liksom av vilka olika livsprojekt som kan beskrivas. Parallellt med detta är Mittuniversitetets pågående utvecklingsarbete för att knyta tydligare yrkesidentiteter till utbildningarna en fruktbar strategi för breddad rekrytering, enligt Högskoleverkets bedömning.

Mittuniversitetet har en omfattande samverkan med företag, organisationer, myndigheter, föreningar, skolor och privatpersoner för gemensam kunskapsuppbyggnad och ett ömsesidigt kunskapsutbyte. Det finns många exempel på denna samverkan i den verksamhet som beskrivits ovan. Genom ett så utvecklat samverkansnätverk inom regionen bör förmodligen mer kunna uppnås för att nå en ökad mångfald i rekryteringen och i utbildningarnas perspektiv.